„ És látta Isten , hogy minden, amit alkotott, igen jó. ” *(1Móz 1,31)*

Mit üzen a Biblia a növényeken keresztül?

Fráter Erzsébet

Ökológiai Kutatóközpont, Nemzeti Botanikus Kert, Vácrátót

Egyházi Könyvtárak Egyesülése szakmai nap, MTA KIK, 2019. okt. 2.

Biblia és a Szentföld

„A teljes Írás Istentől ihletett, és hasznos a tanításra, a feddésre, a megjobbításra, az igazságban való nevelésre.” (2Tim3,16)

Biblia

- sok ezer éves történet (bronz- és vaskor)
- 40 szerző, közel 1500 éven át írta, héber, arámi, görög nyelven
- évszázadok során pontosan másolták

Szentföld

- éghajlati, földrajzi tényezők különböznek a miénktől
- birodalmak kohójában
- kereskedelmi útvonalak keresztezik

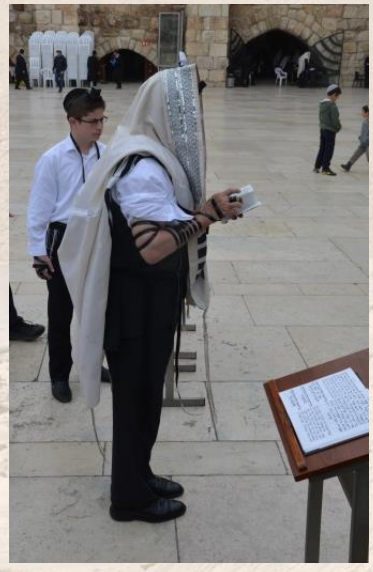

Biblia növényei

Előfordulási gyakoriság szerint:

Gabonák, kalász, kenyér: 650
Szőlőkultúra, must, bor: 450
Olajfa és olaj: 260

Szőlő: 219
Cédrus: 76
Füge, fügefa: 63
Tömjén, tömjénez: 62
Len, lenvászon: 58
Búza: 56

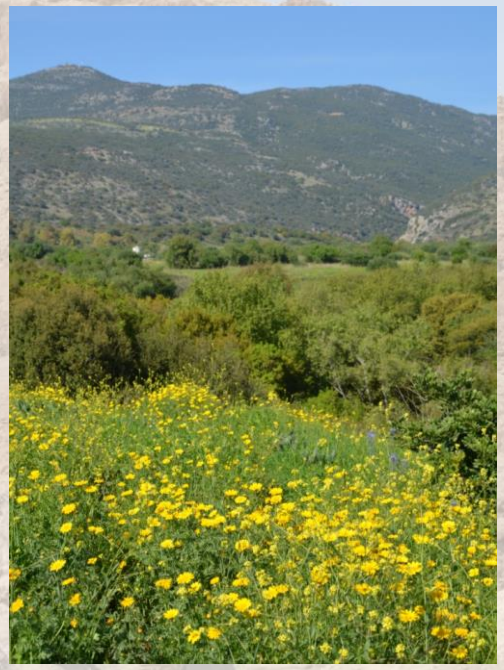

Bibliai botanika problémái

- fordítások több mint ezer nyelven: téves fordítás (akácia/akác)
- gazdaságtörténeti változások
- szimbolikus értelmezések (élet fája)
- gyűjtőnevek, homonim és szinonim nevek

Nem természetismereti tudományos könyv!

- íróit Isten akarata, üdvterve, üzenete érdekelte

Búza és konkoly

Búza: legrégebbi kultúrnövény (11 000 éves)

- őshazája: **„Termékeny félhold”**
- bonyolult nemesítési folyamat → fehérje 10-12 % (fehérkenyér)

Jézus példázata a mennyek országáról:

„…eljött az ellensége, konkolyt vetett a búza közé… Akarod-e, hogy elmenjünk, és összeszedjük a konkolyt? Nem, mert amíg a konkolyt szednétek, kiszaggatnátok vele együtt a búzát is. Hadd nőjön együtt mind a kettő az aratásig…akkor szedjétek össze a konkolyt…és égessétek el” (Máté13,29)

Konkoly: eredeti szövegben „gyom”

- Károli „konkolyt” ír *(Agrostemma githago)*
- helyesen: **konkolyperje** *(Lolium temulentum)*

  gyökere nem választható szét a búzáétól

Gabonatermesztés

- vetés: kézzel szórva, sekélyen szántva (**Magvető példázata**)
- aratás: sarlóval
- cséplés: ökrökkel, fakerékkel, cséplőszánnal

Kenyér

- kalászt fogyasztották zsenge zölden
- szemeket pörkölve (Ruth a mezőn)
- őrlés: kézi malommal 1 óra → 80 dkg liszt
- kásának főzték
- sütés: forró lapon, kemencében
  - köveken sült **lepénykenyér** (nem vágják, hanem törik)
  - **kelesztett kenyér** (Kr.e. 2600, Egyiptom)
  - **árpakenyér** kemény, nehezen emészthető, takarmány

Szőlő és bor

Szentföld: gazdag szőlőtermesztő vidék

- szőlő és bor: bőség és jólét, áldás és élet jelképe
- szüret: öröm és a hálaadás
- bor: fontos áldozati ajándék, **Úrvacsora**

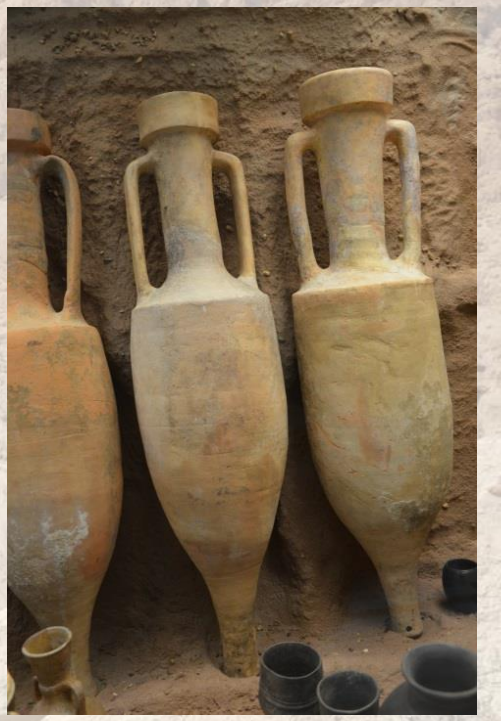

Szőlőtő:

Ószövetség → Izrael

„Egy szőlőtőt hoztál el Egyiptomból. Népeket űztél el, ezt meg elültetted… gyökeret vert, és ellepte a földet.” (Zsolt80,9-10)

Újszövetség → Krisztus

„Én vagyok a szőlőtő, ti a szőlővesszők: Aki én bennem marad, én pedig őbenne, az terem sok gyümölcsöt: mert nálam nélkül semmit sem cselekedhettek. Ha valaki nem marad én bennem, kivettetik, mint a lemetszett szőlővessző, és megszárad.” (Ján15,5-6)

Olajfa (Olea europaea)

- 5000 éve termesztett kultúrnövény
- hosszú életű, örökzöld fa
- csonthéjas termésből olívaolaj

Olívaolaj:

- Templom: szent kenet
- étkezés, balzsamok
- mécsesekben világítás

Olajfák hegye

- Gecsemáné-kert (=olajprés)
- Jézus utolsó éjszakája, mennybemenetele

Pál apostol olajfa hasonlata:

„Ha azonban az ágak közül egyesek kitörettek, te pedig vad olajfa létedre beoltattál közéjük, és az olajfa gyökerének zsírjából részesültél; ne dicsekedj az ágakkal szemben ... nem te hordozod a gyökeret, hanem a gyökér téged." (Róm11,17-18)

- kertészeti oltás – vad alanyba nemes ágat
- Pál fordítva alkalmazza (retorikai elem)

Füge (Ficus carica)

- 7000 éve termesztett délnyugat-ázsiai kultúrnövény
- alacsony fa, karéjos levele fehér tejnedves, szőrözött
- apró virágai különleges, korsó alakú virágzatban **hosszan érik**
- aszalt füge és datolya: legfontosabb gyümölcs
- **gyógynövény**: termése hashajtó, sebek, kelések kezelése (Ezékiás király, 2Kir20,7)

Biblia: név szerint elsőként említett növényfaj
Ószövetség: gazdagság, béke szimbóluma

Jézus példázatai, jelképes cselekedetei:
„Amikor korán reggel a város felé ment, megéhezett. Meglátott egy fügefát az út mellett, odament, de semmit sem talált rajta, csak levelet. Ekkor így szólt hozzá: Ne teremjen rajtad gyümölcs soha többé! És azonnal elszáradt a fügefa." (Máté21,18-19)

Datolyapálma (Phoenix dactylifera)

- 10-20 m magas, hosszú életű, sivatagi fa
- 30-40 kg-os fürtben 200-300 csonthéjas termés
- gyümölcs, bor, méz, gyógynövény, házépítés, kosárfonás
- Közel-Kelet: termékenység, születés, élet szimbóluma
- iszlám kultúrában egyeduralkodó helyet foglal el

Jordán völgye – pálmaligetek (Jerikó =„Pálmák városa”)

Biblia: halálon aratott **győzelem, öröm** kifejezője

- Virágvasárnap Jézus bevonulása
  (Dominica Palmarum, Palmsonntag, Branch Sunday)

„Másnap, amikor az ünnepre érkező nagy sokaság meghallotta, hogy Jézus Jeruzsálembe jön, pálmaágakat fogtak, kivonultak fogadására” (Ján12,12-13)

- Jelenések könyve: népek a trón előtt

„nagy sokaság volt ott, minden nemzetből és törzsből…a trón előtt és a Bárány előtt álltak fehér ruhába öltözve, kezükben pedig pálmaágak, és hatalmas hangon kiáltották: Az üdvösség a mi Istenünké, aki a trónon ül, és a Bárányé!” (Jel7,9-10)

Szír izsóp (Origanum syriaca)

Szír izsóp

- nem hasonlít az európai izsópra
- népszerű közel-keleti fűszer, gyógynövény
- erős illatú levelei sűrűn molyhosak

Ószövetség

- zsidók vérrel hintették meg az ajtófélfát

„Vegyetek egy köteg izsópot, mártsátok az edényben levő vérbe, majd kenjetek az edényben levő vérből a szemöldökfára és a két ajtófélfára.” (2Móz12,22)

Újszövetség

- Jézus a kereszten – izsópra tűzött szivacs?

„Jézus ezek után tudva, hogy már minden elvégeztetett, hogy beteljesedjék az Írás, így szólt: Szomjazom. Volt ott egy ecettel tele edény. Egy szivacsot ecettel megtöltve izsópra tűztek, és odatartották a szájához. Miután Jézus elfogadta az ecetet, ezt mondta: Elvégeztetett! És fejét lehajtva, kilehelte lelkét.” (Ján 19,29–30)

Bibliai szemléletű természetvédelem

Bibliai alapvetések:

- a világot Isten **teremtette**:
  „És látta Isten, hogy ez jó.” (1Móz1)
  „Az embert az Éden kertjébe helyezte, hogy azt művelje és őrizze” (1Móz2,15)
- Isten az embert a természet fölé rakta „kormányozni”:
  „Szaporodjatok, sokasodjatok, töltsétek be a földet, és hajtsátok uralmatok alá!” (1Móz1,28)
- bűneset kapcsán az emberrel sorsközösségben **szenved a természet** is:
  „Átkozott legyen a föld temiattad.” (1Móz3,17)

Keresztyén ökoetika:

- a föld nem az ember, hanem **Isten tulajdona** (Isten nemcsak Teremtője, hanem Ura is)
- az ember kiemelt helye **felelősséget** jelent
  → a hívő ember úgy viszonyul a természethez is, mint Isten teremtményéhez: alázattal, szeretettel, tisztelettel és felelősséggel
- ahogy a Teremtés, úgy a világ végének eljövetele is az Isten örök **titka**
- hívő keresztyén: a világ csüggesztő nyomorúsága között is megalapozott **reménységgel** él!

„…aki az Úrban bízik…olyan lesz, mint a víz mellé ültetett fa, amely a folyóig ereszti gyökereit, és nem fél, ha eljön a hőség, lombja üde zöld marad. Száraz esztendőben sincs gondja, szüntelenül termi gyümölcsét” (Jer17,7-8)

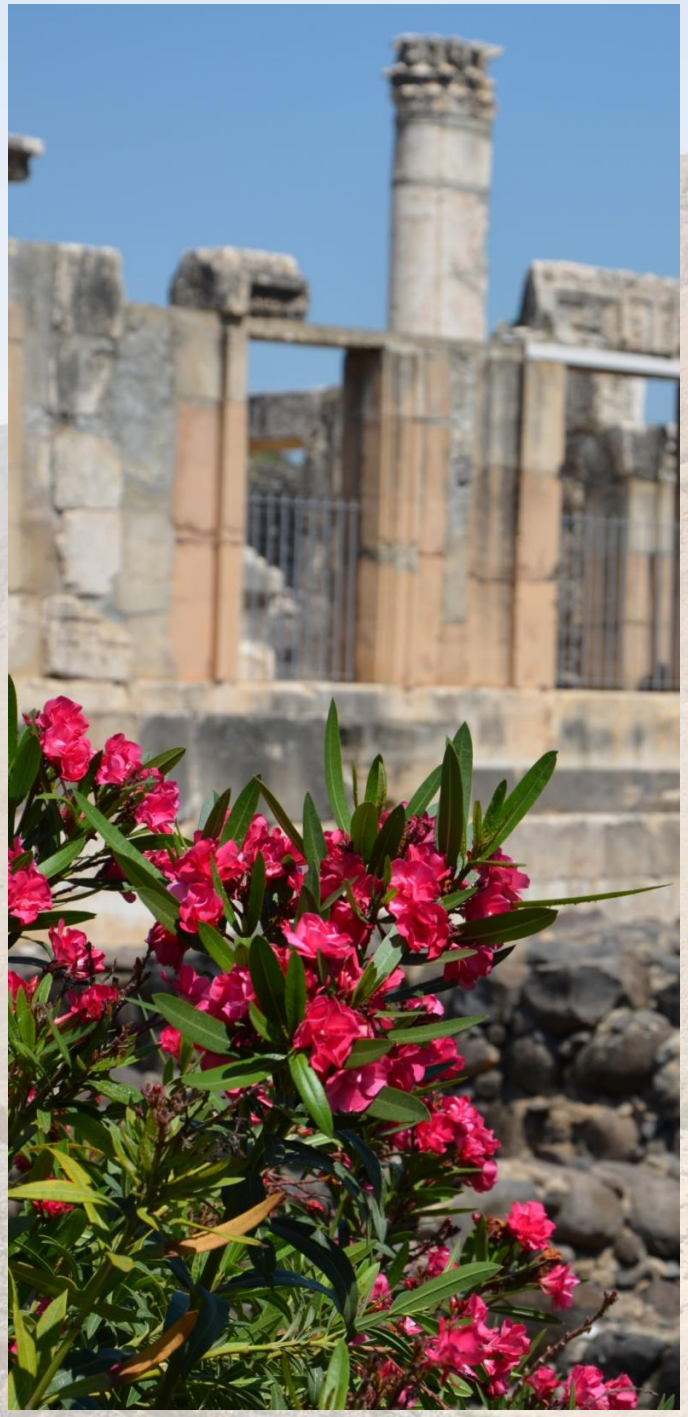

„Nézzétek a liliomokat, miként növekednek: nem fáradoznak, nem is fonnak, de mondom nektek, hogy Salamon teljes dicsőségében sem öltözött úgy, mint ezek közül bármelyik. Ha pedig a mező füvét…Isten így öltözteti, mennyivel inkább titeket, kicsinyhitűek! ” (Luk 12,27)

Köszönet

Kereszty Zoltánnak, botanikus kerti elődömnek;
Kósa Gézának, férjemnek és családomnak;
A Bibliaszövetség és a Fiúság Akadémia bibliaiskolák oktatóinak , és hittestvéreimnek.

Köszönöm figyelmüket!
Soli Deo Gloria

FOTÓK:
„A Biblia növényei” című könyvből valók
(Scolar Kiadó, 2017)